

Bijlage VSBO TKL

2023

tijdvak 1

#dag # mei

07.30 - 10.00 uur

Nederlands

Tekstboekje

Tekst 1 Krekel-eters: pas op!

- 1 Knabbelen op krekels is de nieuwste 'foodie'-trend van dit seizoen. Het insectenvoorgerecht is echter niet voor iedereen weggelegd. Het eten van krekels kan namelijk gevaarlijk zijn voor sommige mensen.
- 2 De FDA (Food and Drug Administration) plaatste op Twitter een bericht dat vooral mensen met een vis- en schaaldierenallergie dit gerecht niet moeten proberen. Het blijkt dat de krekels tot dezelfde dierengroep behoren als garnalen en kreeften.
- 3 Voor het eerst in zeventien jaar zijn er weer massaal insecten beschikbaar om genuttigd te worden door avontuurlijke eters. Het kookboek 'Cicada-Licious', al in 2004 gepubliceerd, toen er voor het laatst zoveel insecten waren, zegt in een reactie dat de meeste mensen zich niet moeten laten afschrikken door de FDA-waarschuwing: 'Eet ze lekker bij je ontbijt of lunch, als snack of toetje. Als je al eens een langoest, kreeft, krab of garnaal hebt gegeten, dan heb je al leden van de klasse Arthropoda gegeten, waar insecten deel van uitmaken. Dus een grote, sappige kever, krekel of cicade in je mond is slechts één stapje verder,' staat in het kookboek.
- 4 Een bakkerij in Maryland is 'overspoeld met bestellingen' van haar met chocolade bedekte krekels, terwijl een sushi chef uit Connecticut de seizoensgebonden delicatessie gebruikt voor zijn kookkunsten, volgens de krant *The New York Times*. Bun Lai gebruikt verschillende kooktechnieken om verschillende smaakaspecten van de krekels naar voren te brengen in zijn restaurant 'Miya's Sushi'. Volgens Bun Lai doet de zoet-bittere smaak van krekels denken aan walnoten en kastanjes. Als je door de zacht-knapperige buitenkant heen gebeten hebt, proef je een romige binnenkant, zoals van een 'soft-shell' krab.
- 5 Antropologen* promoten al lang het eten van insecten als een duurzame, goedkope eiwitbron. Het eten van insecten is al gebruikelijk in veel culturen. Voor de meeste Amerikanen is het echter een idee waaraan ze nog moeten wennen.

Naar: Amigoe en nypost.com, juni 2021

** wetenschappers die de mens in al zijn aspecten, zowel fysiek als cultureel, bestuderen*

Tekst 2 Voor de rechter voor het doden van een leguaan

1 Nilaja Patterson uit Florida wordt ervan beschuldigd een leguaan op brute wijze te hebben doodgeslagen. De 43-jarige man zegt echter dat hij uit zelfverdediging heeft gehandeld en beroept zich op de zogeheten wet '*Stand Your Ground*'.

2 De inwoner van Florida probeerde met die wet onder de beschuldiging van dierenmishandeling uit te komen. Deze kan hem tot vijf jaar achter de tralies doen belanden. Volgens de rechter kan hij in dit geval geen gebruikmaken van zijn recht op de wet van '*Stand your ground*'.

3 Deze wet van '*Stand Your Ground*' bepaalt dat mensen zelf geweld kunnen gebruiken om zich te verdedigen als ze worden bedreigd. Patterson's advocaten beweerden dat hun cliënt op 2 september voor zijn leven vreesde, toen hij werd geconfronteerd met de één meter lange leguaan.

4 'Het wrede dier was sterker dan de man en beet op brute wijze in zijn rechterarm,' zeiden de advocaten volgens de krant *Sun Sentinel*. Ze vertelden dat hun cliënt 22 hechtingen nodig bleek te hebben voor zijn verwondingen.

5 Het doden van een leguaan is technisch legaal in Florida, als het op humane wijze wordt gedaan. De aanklagers beweren dat het dier zwaar heeft geleden. Ze verklaarden dat Patterson het arme dier minstens zeventien keer had geschopt en ...Y... voor een brute dood had gezorgd. De leguaan had een gescheurde lever, een gebroken bekken en inwendige bloedingen.

6 De rechter doet volgende maand uitspraak.

Naar: Amigoe, 4 juni 2021

Tekst 3 Beyoncé streeft Madonna voorbij

Beyoncé schreef deze maand geschiedenis tijdens de Grammy Awards toen ze haar 28e gouden beeldje uitgereikt kreeg. Waarom Beyoncé hard op weg is om de grootste ster aller tijden te worden.

-
- 1 Beyoncé doet het gewoon. Ze is de vrouw met de meeste Grammy's ooit. En dat al voor haar veertigste. Met haar 28e beeldje stoot ze de Amerikaanse bluegrass-zangeres Alison Krauss van haar troon. En, indien ze er in de komende jaren nog drie wint, dan heeft ze het record aller tijden (van mannen én vrouwen) te pakken. Daarmee laat ze andere grote namen als Madonna en Michael Jackson ver achter zich. Maar ook buiten de prestigieuze muziekprijzen om ontvoert Queen Bee zich steeds meer tot de grootste artiest ooit.

 - 2 Negen, dat was wel het belangrijkste cijfer tijdens Beyoncé's *Grammy night*. Ze had negen nominaties en zag haar negenjarige dochter haar eerste gouden grammofoon winnen. En ze begon zelf ook op haar negende aan haar carrière, zo vertelde ze toen ze een van haar vier gewonnen prijzen van de avond in ontvangst nam. 'Ik werk al mijn hele leven, sinds mijn negende, en ik kan niet geloven dat dit allemaal gebeurd is.'

 -
 - 3 Ze bedoelt onder andere dat vrouwenrecord van 28 Grammy's. Het algemene record heeft ze ook al in het vizier: de man met de meeste Grammy's is de in 1997 overleden dirigent Georg Solti. Dus ach, geef haar nog een jaar of twee. Ook knap: die negen nominaties kreeg ze voor een jaar (2020 dus) waarin ze niet eens een nieuw album heeft uitgebracht. Het bleek voor de Grammy's ook helemaal niet nodig, want ze won met een videoclip (*Brown Skin Girl*) en het *visual album Black is King* (een film dus) op Disney+. Het werd een waar familiefeestje toen haar man (ook artiest) Jay-Z én dochter Blue Ivy óók nog eens een eigen *award* wonnen: hij voor de hit van Megan, Blue Ivy voor het nummer in de clip *Brown Skin Girl*, waaraan ze volgens Beyoncé meeschreef en waarin ze meespeelt.

 - 4 De oudste dochter van Jay en Bey is inmiddels niet meer uit de popcultuur weg te denken. Ze zit in clips van papa en mama, doet mee aan albums en is een graag geziene gast bij prijsuitreikingen (*award shows*). Haar naam behoeft geen achternaam. En ze kan, ...W.... kan het ook anders met zulke genen, zelf ook nog eens écht lekker zingen. Maar misschien wel het mooiste cadeau dat mama Beyoncé haar heeft gegeven: ze heeft het gevoel dat ze alles

kan bereiken. 'Ik zie het als mijn taak als artiest,' aldus Beyoncé. 'Ik wil mensen aanmoedigen, verheffen en eren. Dat doe ik voor alle prachtige zwarte koninginnen en koningen die mij altijd geïnspireerd hebben.'

-
- 5 Dat doet ze natuurlijk met haar muziek, maar wie Beyoncé ook maar een klein beetje heeft gevolgd in de afgelopen jaren, weet dat ze veel verder gaat dan dat. Er is dat eigen platenlabel waar onbekende artiesten een eerlijke kans krijgen om het te maken. Er is de modetak van de firma Carter, met haar zeer succesvolle en inclusieve label Ivy Park. Ze maakt (muziek)films, zoals *Lemonade*, *Homecoming* en meest recentelijk de knaller *Black is King* voor Disney+. En ze is bereid grote rollen (zoals die van Lady Gaga in *A Star is Born*) te laten lopen om toch vooral tijd te houden om haar *eigen* verhaal te kunnen vertellen.
- 6 En dan is er nog haar minstens zo inspirerende en doortastende liefdadigheidswerk. Dat is eigenlijk te veel om op te noemen, maar om een greep te doen: sinds 2013 heeft ze haar eigen stichting Bey-Good, waarmee ze zich onder andere inzet voor zieke kinderen, daklozen en mensen die door noodweer zijn getroffen. Tijdens de corona-pandemie doneerde ze aan research, teststraten en hulp voor mensen die het mentaal en financieel zwaar hebben door de crisis. Ze deelt beurzen uit aan creatieve jongeren.
- 7 En ze vecht voor *gender equality*¹⁾. Daarnaast wil ze graag een lans breken voor het feminisme²⁾, door altijd andere vrouwen te steunen, feministische teksten te schrijven én de weg vrij te maken voor bijvoorbeeld haar eigen dochter. Was er in Beyoncé's begintijd nog wel echt sprake van een glazen plafond³⁾, als Blue straks besluit zich echt op een muziekcarrière te richten, heeft ze een uitstekend voorbeeld. Net als elk ander jong zwart of wit meisje trouwens.
- 8 'Mijn nieuwste doel is om het rustiger aan te doen,' vertelde Bey eind vorig jaar aan Vogue. 'De wereld heeft me zien opgroeien, ik heb non-stop projecten uitgebracht. Ik ben heel veel met mijn nalatenschap bezig geweest, met het goed neerzetten van mijn cultuur. Nu geef ik mezelf ook even de tijd om me op mijn eigen geluk te richten.'

Naar: Grazia magazine, maart 2021, Claudia Witteveen

¹⁾ gelijke rechten voor mensen van verschillend geslacht

²⁾ het streven naar maatschappelijk welzijn, rechten en mogelijkheden voor vrouwen

³⁾ de onzichtbare barrière vanwege vooroordelen (bij mannen), waardoor het voor vrouwen moeilijk is de top te bereiken in hun vak of een organisatie

Tekst 4 Muggen – TEKST A

Mug doodgeslagen? Stuur hem op voor onderzoek!

Wie in Nederland een mug doodslaat, kan die vanaf dinsdag opsturen naar de muggen-specialisten van de universiteit van Wageningen.

- 1 De wetenschappers willen weten welke steekmuggen overlast veroorzaken in de winter, waar ze vooral voorkomen, bij welke dieren de muggen bloed drinken en of deze steekmuggen ziekteverwekkers bij zich hebben. Vorig jaar zomer had Nederland voor het eerst te maken met zeven besmettingen met het westnijlvirus, dat door muggen wordt overgedragen.
- 2 Uit eerder onderzoek is bekend dat vooral een variant van de gewone huissteekmug, de *Culex pipiens molestus*, niet in winterrust gaat en overleeft in bijvoorbeeld kruipruimtes. Dit beestje veroorzaakt veel overlast en dat bleek de afgelopen weken ook uit veel meldingen op muggenradar.nl, de site waarop mensen muggenoverlast kunnen aangeven.
- 3 Muggen drinken in de zomer bloed van vogels. Die kunnen het westnijlvirus bij zich dragen. Op die manier doken vorig jaar in de omgeving van Utrecht en Arnhem zeven besmettingen op. Het westnijlvirus kan voor een zeer ernstige infectie zorgen.
- 4 ...X... de doodgeslagen muggen te onderzoeken, kunnen de onderzoekers mogelijk iets zeggen over de kans of dit virus deze zomer weer opduikt. Er wordt ook gezocht naar het usutuvirus, een eveneens door muggen overgedragen besmetting waar merels op grote schaal aan bezwijken.
- 5 Dode muggen kunnen tot 16 maart worden ingestuurd. Hoe dat precies moet, staat op muggenradar.nl en op de website van de Universiteit Wageningen.

Naar: nos.nl, 16 februari 2021

Actie 'mep een mug dood' wegens succes gestopt

- 1 Er is massaal gehoor gegeven aan de oproep van de Universiteit van Wageningen om dode muggen op te sturen. De verbaasde onderzoekers hebben in ruim een week tijd zeker 6000 dode muggen ontvangen. Het zijn er zoveel dat de onderzoekers de oproep nu intrekken. "Het is heel bijzonder om zoveel respons te ontvangen," zegt muggenonderzoeker Sander Koenraadt enigszins verrast.
- 2 De oproep van de Universiteit van Wageningen werd gedaan in het kader van onderzoek naar welke steekmuggen overlast veroorzaken in de winter en waar ze vooral rondvliegen. ...Y... waren de onderzoekers benieuwd bij welke dieren de muggen bloed drinken en of deze steekmuggen ziekteverwekkers bij zich hebben.
- 3 De actie zou tot en met 16 maart duren, maar is nu dus al stopgezet. Tot verbazing van Koenraadt kwamen er namelijk postzakken vol enveloppen met muggen binnen. Soms kwamen de muggen samen met een leuke boodschap zoals: *'Veel succes ermee, ik hoef hem niet terug.'*
- 4 ...Z... Koenraadt hadden de onderzoekers niet verwacht dat zoveel mensen zouden meedoen, vooral niet in februari. "Iedereen associeert muggen toch met de zomer, al wisten we natuurlijk dat er muggen zijn die actief blijven in de winter."
- 5 De komende tijd onderzoekt de Universiteit van Wageningen of het inderdaad gaat om steekmuggen en om welke soorten. Muggen opsturen kan niet meer, maar muggenoverlast mag nog wel worden doorgegeven op muggenradar.nl.

Naar: nos.nl, 25 februari 2021

Tekst 6 Strip Katrien Duck

